

Ensemble Walter Boeykens
Dvorak . Janacek

17 maart 94

Dvorak

Ensemble Walter Boeykens

Programma

Leos Janacek (1854-1928)

Concertino voor piano, twee violen, klarinet,
hoorn en fagot

- Moderato
- Piu mosso
- Con moto
- Allegro

Pohadka (Sprookje) voor cello en piano

- Con moto
- Con moto
- Allegro

Mladi (Jeugd) - Suite voor fluit, hobo, klarinet,
hoorn, fagot en basklarinet

- Allegro
- Andante Sostenuto
- Vivace
- Finale: Allegro animato

Pauze

Antonin Dvorak (1841-1904)

Serenade in d, opus 44

- Moderato quasi marcia
- Minuetto . Tempo de Menuetto
- Andante con moto
- Finale . Allegro molto

inleidend gesprek door Francis Maes

aanvang concert 20.00 uur
pauze om 20.50 uur
einde concert om 21.50 uur

Ensemble Walter Boeykens

Dirk De Caluwé	<i>fluit</i>
Walter Boeykens	<i>klarinet</i>
Hans Vanneste	<i>klarinet</i>
Jan Guns	<i>basklarinet</i>
Joris Van den Hauwe	<i>hobo</i>
Jan Maebe	<i>hobo</i>
Brian Pollard	<i>fagot</i>
Dirk Noyen	<i>fagot</i>
Annet Karsten	<i>contrafagot</i>
Martin Van de Merwe	<i>hoorn</i>
André Pichal	<i>hoorn</i>
Susan Vollmer	<i>hoorn</i>
Marjeta Korosec	<i>viool</i>
Peter Despiegelaere	<i>viool</i>
Thérèse-Marie Gilissen	<i>altviool</i>
Roel Dieltiens	<i>cello</i>
Etienne Siebens	<i>contrabas</i>
Robert Groslot	<i>piano</i>

Walter Boeykens

De internationale carrière van Walter Boeykens nam tijdens de laatste tien jaar een grote vlucht. Zij tekende zich steeds duidelijker af tegen de achtergrond van de grote Europese festivals van Berlijn, Parijs, Warschau, Madrid, en het Festival van Vlaanderen, Festival de Wallonie, het Hollandfestival. Sinds 1985 wijdt Walter Boeykens zich trouwens nog uitsluitend aan solistische optredens, niet in het minst omdat de werkelijke mondiale doorbraak sedert 1980 hem steeds opnieuw tot buitenlandse concertreizen verplicht. Deze internationale waardering was zeker mede het gevolg van de fenomenale uitgebreidheid van zijn repertorium én het gezag waarmee hij werken uit de meest diverse stijlperiodes wist te interpreteren.

Zijn uitgebreide discografie omvat inmiddels het merendeel van de meesterwerken uit de klarinetliteratuur. Tot de recentste opnames behoren een CD met de sonates van Brahms en een CD met de concerten van Weber. Verder realiseert Walter Boeykens tussen 1990 en 1994 voor Harmonia Mundi France een indrukwekkende serie CD's met alle standaardwerken uit het kamermuziekrepertoire voor klarinet.

Walter Boeykens is als docent verbonden aan de conservatoria van Antwerpen (waar hij het unieke Walter Boeykens Clarinet Choir oprichtte) en Rotterdam, aan de 'Académie internationale d'été' te Nice en aan de Scuola de Alto Perfezionamento Musicale' te Saluzzo (Turijn). Zijn studenten zijn afkomstig uit vele landen en de zowel qua techniek als interpretatie duidelijk herkenbare 'Boeykensstijl' begint zich hierdoor internationaal steeds meer door te zetten.

Sinds 1992 is Walter Boeykens tevens als redacteur werkzaam voor DE HASKE Music Publishers Ltd. en staat zijn naam voor een unieke reeks van muziekguiden voor klarinet in alle mogelijke bezettingen.

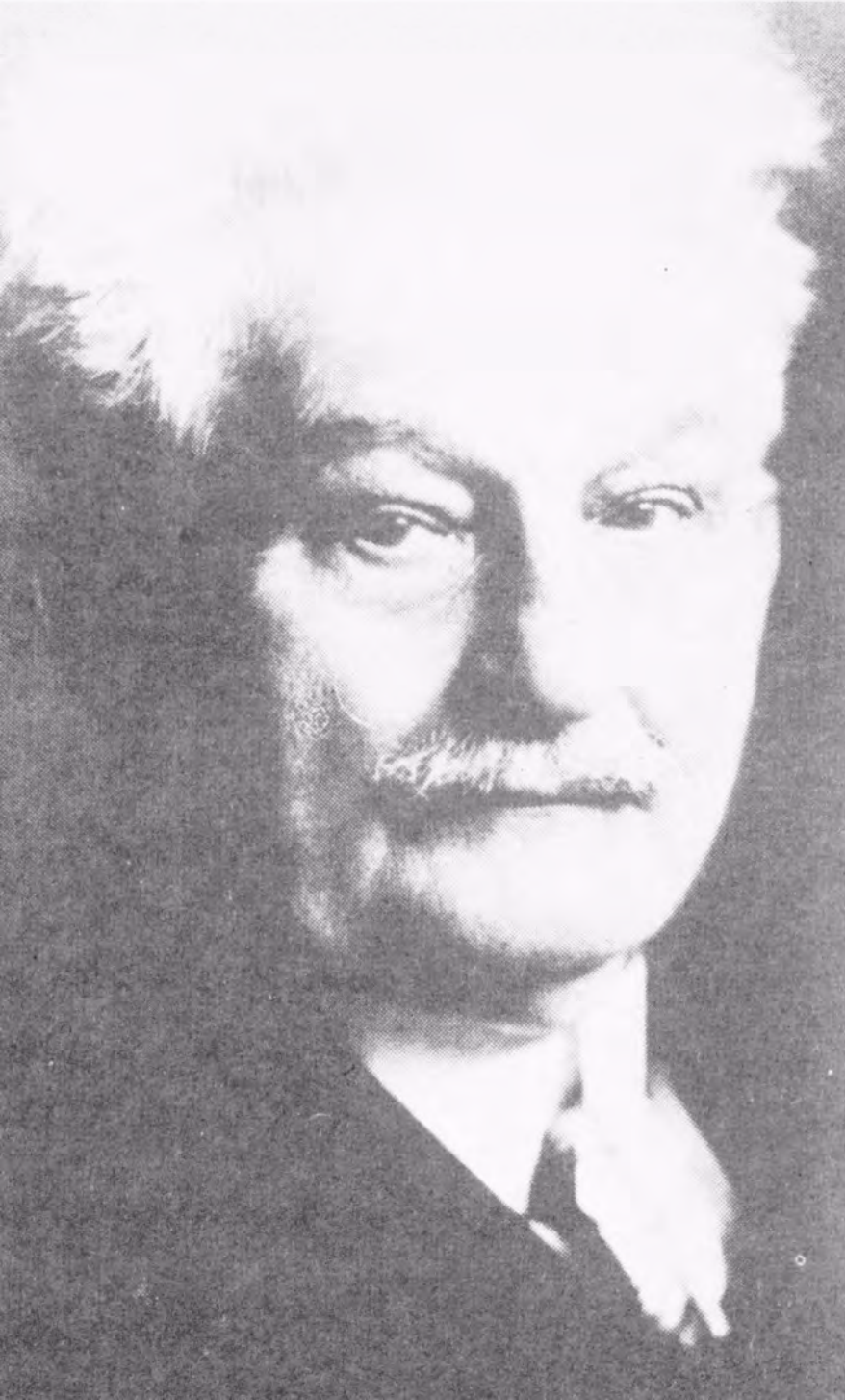
Ensemble Walter Boeykens

Het Ensemble Walter Boeykens werd gesticht in 1988, en legt zich hoofdzakelijk toe op het uitvoeren van kamermuziek met klarinet. De kern van dit ensemble is een kwintet bestaande uit Walter Boeykens (klarinet), Marjeta Korosec (viool), Peter Despiegelaere (viool), Thérèse-Marie Gilissen (altviool) en Roel Dieltiens (cello). Afhankelijk van het gebrachte repertoire wordt het ensemble uitgebreid. Momenteel neemt dit ensemble het volledige kamermuziekrepertoire voor klarinet op voor Harmonia Mundi France.

Leos Janacek

Concertino

In een brief van 7 februari 1926 vroeg Janacek de pianist Jan Herman of hij zijn Piano Concertino aan hem mocht opdragen. Janacek was namelijk bijzonder onder de indruk van diens optreden op een concert georganiseerd ter gelegenheid van zijn 70ste verjaardag. Net zoals voor zijn opera 'Het sluwe vosje' - was een belangrijke inspiratiebron de door Janacek aandachtig geobserveerde dierenwereld. Een lentetrip naar Hukvaldy in 1925 werd wegens hevige regen ingekort; de weersomstandigheden hielden Janacek thuis en leidden mee tot het ontstaan van dit Concertino voor piano en kamermuziekensemble. 'Ik componeerde een pianoconcerto, 'Lente'. Er zijn een eekhoorn, muggen, een reebok, een plotse stortvloed en ja, de mens', zo berichtte Janacek aan zijn geliefde Kamila Stösslova. Een jaar na de creatie schreef Janacek een cryptische introductie in een Duits tijdschrift. Hij selecteerde nu andere dieren: in de eerste beweging (een duet voor piano en hoorn) beschrijft hij een egel, die vruchteloos poogt zijn gezellige holletje in de lindeboom te bereiken. De tweede beweging (een duet voor piano en klarinet - de andere instrumenten vervoegen zich plots in de slotmaten) is het beeld van een luidruchtige eekhoorn die springt van boom tot boom. Iemand vangt het dier en sluit het op in een kooi, waar het grolt als een klarinet, maar toch blijft dansen en springen om de kinderen te amuseren. De derde beweging zet in met luide, bruuske akkoorden, die alterneren tussen strijkers en blaasinstrumenten. Janacek beschreef het als uilen en andere nachtdieren, die met dwaze uitpuilende ogen kritisch in de pianosnaren staren. Deze verklaring lijkt echter passender voor de magische transformaties van het thema in het trage middendeel van deze beweging. De dromerige arabesken in de piano monden uit in een

Leos Janacek

cadenza voor ze naar de beginmaten terugkeren. Het slotdeel voor alle instrumenten, dat Janacek het einde van een sprookje noemt, is een aangenaam moto perpetuo, dat opnieuw culmineert in een pianocadens.

Pohadka

Janaceks sprookje voor cello en piano dateert uit een ongelukkige levensperiode, waarin geen uitzicht bestond op de produktie van zijn opera's in Praag. De componist was genoodzaakt zich op andere genres toe te leggen en schreef meerdere kamermuziekwerken: het Pianotrio, *Pohadka* en de eerste versie van de vioolsonate. Dat de componist met deze werken evenzeer worstelde als met zijn opera 'Broucek' (die hij even later wanhopig terzijde schoof), blijkt uit het volledige herwerken van de vioolsonate en de herziening en vernietiging van het trio. Hoewel 'Pohadka' ook een ingewikkelde ontstaansgeschiedenis heeft met ondermeer een geschrapt vierde deel, was dit werk wellicht het minst moeizame. Janacek gaf het pas in 1923, dertien jaar na de creatie, schoorvoetend en na enkele herzieningen vrij voor publicatie.

Alle drie de werken hebben Russische banden. *Pohadka* gaat terug op het sprookje van Tsaar Berendyey. Janacek voegde de volgende situering toe:

'Ooit leefde de Tsaar Berendyey. Hij had een baard die reikte tot aan zijn knieën. De tsaar was drie jaar getrouwd en leefde in een perfecte harmonie met zijn vrouw. God gaf hen echter geen kinderen, waarover de tsaar zeer ontzet was. Op een dag besliste de tsaar zijn rijk te gaan inspecteren. Hij nam afscheid van zijn hof en vertrok voor acht maanden op reis...'

Janacek vermeldde ook de naam van de auteur, Vasily Andreyvich Zhukovsky, wiens epische gedicht uit 1832 als volledige titel droeg: 'Het sprookje van Tsaar Berendyey, van zijn zoon, de Tsarevich Ivan, van de listen van de onsterfelijke Kashchey, en van de wijsdom van Prinses Marya, Katchey's dochter. Kashchey, de incarnatie

van de duivel, is hetzelfde booswicht als in Stravinsky's 'Vuurvogel', eveneens geschreven in 1910. Janacek beoogde niet het verloop van Zhukovsky's verhaal nauwgezet te volgen. Veeleer wilde hij een verhalende atmosfeer oproepen en vooral een echte Russische kleur. Ondanks het rapsodische karakter, is het Sprookje een zorgvuldig opgebouwd werk: de twee eerste bewegingen zijn niet enkel qua tempi, maar ook thematisch verbonden. De derde beweging vormt een uitgesproken contrast in atmosfeer, tempo en metrum.

Mladi

'Ik schreef hier een memoire over de jeugd', zo schreef Janacek op 24 juli 1924 aan Kamila Stösslova. Op het einde van het jaar 1921 verwierf Janacek een eigendom in zijn geboortestad Hukvaldy, waar hij nu vaker verbleef om uit te rusten en te componeren. Op 3 juli, de dag van zijn zeventigste verjaardag, ontvluchtte hij - achtervolgd door brieven en telegrams - naar Hukvaldy. Hij had er eigenlijk aan 'De Zaak Macropoulos', de opera die hij in de vorige herfst aangevatte, moeten verderwerken. Janacek legde zich echter volledig toe op zijn opgewekte en krachtige suite voor blaasinstrumenten.

De belangrijkste inspiratiebron zijn wellicht de herinneringen die opdoken toen Janacek in de lente van dat jaar met de journalist Adolf Vesely aan zijn biografie sleutelde. Het zijn in het bijzonder de jaren die hij als koorlid in het Augustijnse klooster in Brno doorbracht, die de rode draad vormen. Janacek, die op elfjarige leeftijd uit zijn geboortedorp in het noorden van Moravië naar Brno werd overgepland, beleefde er een vrij ongelukkige studietijd.

Hoewel 'Mladi', wat 'Jeugd' betekent, globaal een opgewekt werk is, toont het ook de nostalgische momenten en schaduwzijden van deze periode. De twee centrale bewegingen zijn een trage beweging en een snelle mars, met een trager centraal deel. Zij worden omkaderd door twee overwegend snelle delen, die cyclisch verbonden

worden door de openingszin van het Allegro. Deze wordt vaak beschouwd als een instrumentale echo op de woorden 'mladi, zlaté mladi!' (jeugd, dierbare jeugd').

Muzikaal voert een ander spoor van de genesis naar de trip met bestemming Berlijn, die Janacek in maart 1924 maakte om er de première van 'Jenufa' bij te wonen. Tijdens zijn verblijf bezocht hij het zomerpaleis 'Sans Souci' van Frederik de Grote in Potsdam. In de muziekkamer werd hij geïnspireerd door de fluit van de tsaar en twee korte muzikale fragmenten. Het ene was voor fluit en spinet en droeg de aanwijzing 'treurig'; het andere was een snel en vrolijke werk voor piccolo, bellen en pauken. Janacek integreerde beide stukken in de derde beweging van de suite. De snelle melodie, die als openingsmelodie van deze beweging weerklinkt, verwijst naar de Pruisische soldaten met hun fluiten en trommels, die Brno bezet hielden in de Oosterrijks-Pruisische oorlog van 1866.

Een ander belangrijk element dat inzicht in het werk verschaft, is het gebruik van de basklarinet. Zij haalt het stuk uit het genre van het klassieke blaaskwintet en plaatst het eerder in de context van de 'Harmonie', zoals die in trek was in de jaren dat Janacek in Brno studeerde. Traditioneel telden deze blaasensembles acht instrumenten (met telkens twee hobo's, klarinetten, hoorns en fagotten). Met de zes instrumenten vormt Janacek contrasterende harmonische groepen. Aanvankelijk blijft de basklarinet op de achtergrond (de belangrijkste solo komt in de laatste beweging); de toevoeging ervan als extra basinstrument laat de andere basinstrumenten (de hoorn en fagot) echter toe om zich melodischer te bewegen.

Anton Dvorák.

Antonin Dvorak

Serenade opus 44

De Serenade voor blazers dateert van zowat een halve eeuw voor de drie werken van Janacek. Dvorak kende in 1878 een artistieke doorbraak, Janacek genoot pas erkenning in 1924/25 - aan het einde van een leven vol muzikale begeestering. Dvorak, afkomstig uit Bohemen was een geboren Tsjech, Janacek stamt uit Moravia en had daar zijn diepe wortels. Beide componisten hebben hun Slavische identiteit steeds benadrukt. Ze waardeerden en begrepen elkaar en speelden een bevruchtende rol in elkaars artistieke ontwikkeling.

De Serenade opus 44 uit 1887 ontstond in Dvoraks 'Slavische scheppingsfase', die hij met de 'Moravische Duetten' opende en waarin ook de beroemde 'Slavische Dansen' ontstonden. De instrumentatie is geënt op de typische bezetting van de boerenkapellen in de Boheemse dorpen. Dvorak gebruikt ook paarsgewijs bezette houtblazers, drie hoorns en als enige afwijking een cello en contrabas in plaats van een harp. Het landelijke karakter verheft Dvorak tot een schitterend artistiek niveau: een zeer gevarieerde ritmiek en emotioneel geladen virtuositeit tekenen zich af tegen een achtergrond van volksmuziek. In de eerste beweging is dat een mars (quasi marcia), in de tweede een furiant en sousedka, in het aansluitende Andante de typische Tsjechische Nocturne en in de finale de Polka.

Laat men zich enkel door de titel en de instrumentatie leiden, dan kan het lijken of Dvorak deze muziek enkel wilde stiliseren. Dvorak beoogde net het tegendeel: het vermeed elke popularisering en creëerde een werk dat stilistisch overtuigend en formeel zeer gedifferentieerd is.

Nog meer muziek van Antonin Dvorak
in deSingel

dinsdag 19 april 94

Domus Kwartet

Antonin Dvorak Pianokwartet in D, opus 23
Pianokwartet in Es, opus 87
Dumky-Trio, opus 90

zaterdag 23 april 94

Filharmonisch Orkest van Vlaanderen

muzikale leiding Arpad Joo

solist Yaron Windmüller, bariton

Antonin Dvorak Ouverture Othello, opus 93
Tien Bijbelse Liederen, opus 99
Symfonie nr. 7 in d, opus 70

dinsdag 31 mei 94

Beethoven Academie

muzikale leiding Martin Honeck

solist Thomas Zehetmair, viool

Igor Stravinsky Pulcinella Suite

Antonin Dvorak Legenden, opus 59
Vioolconcerto in a, opus 53

deSingel

wordt betoelaagd door de
Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de
Provincie Antwerpen.

Ook dit jaar wordt de artistieke werking
mede mogelijk gemaakt door Agfa-Gevaert,
Gemeentekrediet, Knack, De Morgen,
de Nationale Loterij en S.W.I.F.T.